

10. Чирва О. Г. Зарубежный опыт развития повышения конкурентоспособности пищевых предприятий Украины / О. Г. Чирва // Азимут научных исследований экономика и управление. — г. Тольятти, 2013. — №1. — С. 31-35.

11. Митяй О. В. Основні напрямки оцінки потенційних можливостей аграрних підприємств / О. В. Митяй // Вестник науки Тольяттинского государственного университета. — 2013. — № 4. — С. 48-58.

УДК 336.279:658.1

КУЛАКОВСЬКА Т.А., канд. екон. наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуті методи та моделі діагностики критичного стану підприємства та прогнозування загрози банкрутства. Визначено недоліки та переваги методів. Проведено дослідження показників в моделях та здійснено їх систематизацію. Апробовано методи та моделі діагностики критичного стану та загрози банкрутства на підприємствах виноробної промисловості України. Визначено проблеми підприємств та запропоновано заходи з покращення їх фінансового стану.

Ключові слова: методи та моделі аналізу та прогнозування, кризовий стан, загроза банкрутства, оборотний капітал, ліквідність активів, платоспроможність підприємства, ділова активність та ефективність діяльності

The article describes the methods and models of diagnosis of the critical state of the enterprise and the threat of bankruptcy prediction. Definitely advantages and disadvantages of methods. The study parameters in the models and implemented their systematization. Tested methods and models of diagnosis of the critical state and the threat of bankruptcy at the enterprises of Ukraine's wine industry. Identified problems of enterprises and proposed measures to improve their financial situation.

Keywords: methods and models for analysis and forecasting, state of crisis, the threat of bankruptcy, working capital, liquidity of assets, solvency of the company, business activity and performance

Вступ. Низька ефективність функціонування значної кількості господарюючих суб'єктів в Україні призводить до зниження їх фінансової стійкості та неплатоспроможності. Частка збиткових господарюючих суб'єктів в економіці становить близько третини загальної кількості господарюючих суб'єктів. Рівень банкрутства в Україні залишається досить високим. Щороку спостерігається збільшення кількості порушених справ про банкрутство, з яких за статистикою 35-45 % закінчуються визнанням підприємства банкрутом [1]. Банкрутство підприємств є типовою ситуацією для економіки як розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються. Саме через процедуру банкрутства економіка звільняється від неплатоспроможних, збиткових підприємств та забезпечує умови для підтримки тих підприємств, що потрапили в тимчасове скрутне фінансове становище.

Діагностика фінансового стану підприємств є одним з інструментів антикризового управління, який дозволяє виявити перші ознаки загрози банкрутства та встановити причини неплатоспроможності суб'єктів господарювання. Але методична база діагностики критичного стану суб'єктів господарювання України потребує значного удосконалення.

Постановка завдання. Інструментом діагностики виступають методи та моделі аналізу та прогнозування кризового стану підприємства. Враховуючи різноманіття існуючих підходів, головним завданням стає дослідження підходів з точки зору мож-

ливості їх застосування до діагностики фінансового стану підприємств України (зокрема підприємств виноробної галузі) та оцінити адекватність отриманих результатів.

Результати. Для діагностики загрози банкрутства та визначення його масштабів використовуються різноманітні методи, розроблені іноземними та вітчизняними науковцями. Серед найбільш поширених методів виділяють модель Альтмана, метод Бівера, модель Фулмера та ін.

Досліджено 9 методик та моделей діагностики фінансового стану підприємств щодо можливості загрози банкрутства: 5-ти факторна оригінальна та удосконалена модель Альтмана, модель Таффлера, модель Фулмера, модель Ліса, модель Спрінгейта, R-модель, розроблена вченими Іркутської державної економічної академії, метод Бівера, метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємств Сайфуліна-Кадикова та узагальнена модель, побудована на основі дискримінантної функції [2].

Дослідження проводилося у напрямках: порівняльний аналіз показників, використаних в різних моделях; встановлення придатності показників в моделях на висвітлення масштабу та глибини загрозової ситуації; встановлення можливості використання показників для діагностики кризового стану підприємств України та адекватність вагових коефіцієнтів та граничних параметрів показників; встановлення переваг та недоліків досліджуваних методів та моделей;

апробація підходів на показниках діяльності виноробних підприємств України.

Дослідження моделей на схожість використаних показників показало, що найбільш поширеними показниками є оборотність активів, частка оборотних коштів в активах, загальна рентабельність активів та рентабельність власного капіталу. Для виробітку більш об'єктивного висновку щодо впливу всіх сторін діяльності підприємства на його фінансо-

вий стан, всі показники були поєднані у 3 групи: показники ділової активності, фінансової стійкості та платоспроможності підприємств [3]. Таке поєднання дозволило зробити висновки щодо масштабу розкриття причин загрози банкрутства. Проведені дослідження дозволили виділити найбільш поширені недоліки методів та моделей діагностики та прогнозування банкрутства підприємств та встановити їх переваги (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки методів прогнозування банкрутства підприємств

Переваги	Недоліки
Р-модель	
1) За схожістю розвитку економік української та російської може використовуватися для аналізу банкрутства національних підприємств; 2) Адаптована до умов перехідної економіки; 3) Враховує результативність операційної діяльності підприємства	1) Відсутність у моделі показників, які характеризують платоспроможність підприємства; 2) Відсутність у моделі показників фінансової стійкості; 3) Не враховує всіх джерел фінансування; 4) Наявність колінеарності між коефіцієнтами рентабельності; 5) Не містить показника ринкової капіталізації.
Модель Альтмана (5-и факторна: оригінальна та вдосконалена)	
1) Висока точність навіть при збільшенні терміну прогнозування. 2) Модифікація (удосконалення) моделі дозволяє використовувати її для підприємств, чії акції не котируються на біржовому ринку.	1) Може використовуватися лише у випадку однорідності та репрезентативності подій виживання (банкрутства). 2) Оригінальна модель може використовуватися лише для великих компаній, які розміщують свої акції на фондовому ринку. 3) Не адаптованість моделі до реалій національної економіки. 4) Не враховує всіх внутрішніх джерел фінансування.
Модель Фулмера	
1) Висока точність прогнозу. 2) В моделі задіяна велика кількість факторів (показників). Враховує розмір підприємства. В моделі присутні показники, пов'язані з інвестиціями.	1) Не містить показника ринкової капіталізації. 2) Тісний взаємозв'язок багатьох факторів між собою (наявність мультиколінеарності). 3) Не адаптованість моделі (вагові коефіцієнти) під реалії національної економіки.
Модель Бівера	
1) У моделі використовується показник «чисті грошові потоки», як показник ризику банкрутства у майбутньому. 2) Наявність нормативно-контрольних значень для кожного показника. 3) Підприємства розділені на 3 групи: 1 група – фінансово сталі підприємства; 2 група – підприємства, які стали банкрутами протягом 5 років; 3 група – підприємства, які стали банкрутами протягом 1 року.	1) Не адаптованість моделі під реалії національної економіки. Запропонована шкала граничних значень показників відповідає специфіці американських підприємств. 2) Відсутність інтегрального показника. 3) Не є універсальним методом, так як не відображає всіх сторін діяльності підприємства.
Модель Ліса	
1) Модель містить показники ліквідності капіталу, фінансової незалежності та рентабельності активів; 2) Враховує процес спрямування коштів на розвиток підприємства. 3) Простота розрахунку. 4) Використання показників, для розрахунку яких потрібна доступна інформація з форм фінансової звітності підприємства.	1) Результати є завищеними, так як значний вплив на результуючий показник здійснює прибуток від реалізації (без урахування фінансової діяльності та податкового режиму) 2) Не адаптованість моделі до реалій національної економіки.
Модель Таффлера	
1) Дає об'єктивну оцінку про ризик банкрутства у майбутньому та про платоспроможність підприємства на поточний період.	1) Модель може використовуватися лише для АТ, які розміщують свої акції на фондовому ринку. Не адаптованість моделі до реалій національної економіки.

Модель Спрінгейта	
1) Точність результатів моделі – 92,5% (на 1 рік уперед). 2) В моделі наведені показники ділової активності підприємства та фінансової стійкості	1) Не адаптованість моделі до реалій національної економіки. 2) Не враховує всіх можливих джерел забезпечення заборгованості
Метод рейтингової оцінки (Сайфуліна-Кадикова)	
1) Модель побудована на показниках російської фінансової звітності, яка схожа з українською. В методиці використовуються показники публічної звітності. 2) Інформативність коефіцієнтів моделі надає цілісну картину фінансової стійкості підприємства. 3) Показники в моделі мають однакову спрямованість.	1) Не враховує галузеві особливості підприємств. 2) Не дозволяє оцінити причини попадання підприємства у «зону неплатоспроможності».
Узагальнена модель (дискримінантна)	
1) В моделі задіяний показник «грошовий потік». 2) Використання показників, для розрахунку яких потрібна доступна інформація з форм фінансової звітності підприємства.	1) Наявність колінеарності між показниками моделі. 2) Не враховує процес розвитку підприємства. Відсутність коефіцієнту капіталізації прибутку. 3) Не враховуються галузеві особливості.

Джерело: розроблено автором

Більшості моделей притаманні такі недоліки: неадаптованість моделі до реалій національної економіки; потрібна якісна статистична інформація; не враховують галузеві особливості підприємств; тісний взаємозв'язок багатьох факторів у моделях (наявність мультиколінеарності аргументів); відсутність показників, які відображають потенціал розвитку підприємства (капіталізація прибутку тощо).

Серед досліджуваних моделей слід виділити «Метод рейтингової оцінки фінансового стану Сайфуліна-Кадикова», який має найбільше переваг та може бути запропонований для діагностування банкрутства на підприємствах України: модель побудована на показниках російської фінансової звітності, яка схожа з українською; в методиці використовуються показники публічної звітності (доступність інформа-

ції); інформативність коефіцієнтів моделі надає цілісну картину фінансової стійкості підприємства; показники в моделі мають однакову спрямованість.

Але для обґрунтованого висновку щодо застосування конкретного методу при діагностиці банкрутства українських підприємств слід дослідити результати, отримані на основі даних реальних підприємств, та порівняти їх з результатами узагальненого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств.

Методики були випробувані на показниках діяльності 3-х підприємств виноробної галузі: ПАТ «Коблево», ПАТ «Одесавинпром» і ПрАТ «Одеський завод шампанських вин (ОЗШВ)» (2010-2011 рр.).

Результати наведені у табл. 2, 3, 4.

Таблиця 2

Діагностика банкрутства ПАТ «Коблево»

Модель	2010		2011	
	Значення	Визначений стан	Значення	Визначений стан
Модель Бівера	0,099	банкрот протягом 5 років	0,155	банкрот протягом 5 років
	0,012	банкрот протягом 5 років	0,049	банкрот протягом 5 років
	0,571	банкрот протягом 1 року	0,551	банкрот протягом 1 року
	-0,087	банкрот протягом 1 року	0,005	банкрот протягом 1 року
	0,896	банкрот протягом 1 року	1,051	банкрот протягом 1 року
Модель Ліса	0,038	висока вірогідність банкрутства	0,047	невисока вірогідність банкрутства
Модель Фулмера	-1,667	Платоспроможне підприємство	-1,201	платоспроможне підприємство
Модель Спрінгейта	1,112	фінансово стійке	1,145	фінансово стійке
Дискримінантна модель	0,638	загроза банкрутства	1,411	фінансову рівновагу порушено
Рейтингове число	-0,123	незадовільний стан	0,332	незадовільний стан
R-модель	0,286	35-50% банкрутство	0,423	35-50% банкрутство
Модель Альтмана	2,236	35-50% банкрутство	2,161	80-100% банкрутство

Модель	2010		2011	
	Значення	Визначений стан	Значення	Визначений стан
Модель Таффлера	0,422	хороша довгострокова перспектива	0,408	вірогідність банкрутства висока

Джерело: розраховано автором

Проведені розрахунки по ПАТ «Коблево» показали схожі результати у моделях Бівера, Ліса, дискримінантній моделі, Сайфуліна-Кадикова, Альтмана та R-моделі. У 2010 році існує загроза банкрутства, а у 2011 – спостерігається покращення фінансового стану. Про це свідчить збільшення показників рентабельності власного та залученого капіталу, точної ліквідності, співвідношення власного та залученого капіталу, капіталізації прибутку підприємства. Але зовсім протилежні результати показали моделі Фулмера, Таффлера та Спрінгейта – підприємство

фінансово стійке та платоспроможне. Як видно, це пов'язано з включенням в моделі показників, які характеризують ефективність використання залученого капіталу та фінансової стійкості. Вагомість цих показників в моделях значна.

В цілому слід зазначити, що ПАТ «Коблево» ефективно використовує кошти, інвестує капітал у виробництво, підтримує фінансову стійкість та платоспроможність підприємства. Підприємству слід звернути увагу на динаміку оборотності активів.

Таблиця 3

Діагностика банкрутства ПАТ «Одесавинпром»

Модель	2010		2011	
	Значення	Визначений стан	Значення	Визначений стан
Модель Бівера	0,046	банкрот протягом 5 років	0,068	банкрот протягом 5 років
	0,026	банкрот протягом 5 років	0,038	банкрот протягом 5 років
	0,926	банкрот протягом 1 року	0,893	банкрот протягом 1 року
	-0,062	банкрот протягом 1 року	-0,110	банкрот протягом 1 року
	1,181	банкрот протягом 5 років	0,873	банкрот протягом 1 року
Модель Ліса	0,062	невисока вірогідність банкрутства	0,058	невисока вірогідність банкрутства
Модель Фулмера	-0,2	стан близький до банкрутства	0,581	стан неплатоспроможності
Модель Спрінгейта	1,380	фінансово стійке	1,315	фінансово стійке
Дискримінантна модель	0,728	загроза банкрутства	0,991	загроза банкрутства
Рейтингове число	0,430	незадовільний стан	0,270	Незадовільний стан
R-модель	0,744	мінімальна загроза	0,729	мінімальна загроза
Модель Альтмана	2,081	35-50% банкрот	1,927	35-50% банкрот
Модель Таффлера	0,415	хороша довгострокова перспектива	0,424	хороша довгострокова перспектива

Джерело: розраховано автором

Схожа ситуація спостерігається з фінансовим станом ПАТ «Одесавинпром». Більшість моделей показали у 2010 році невисоку вірогідність банкрутства з незначним погіршенням ситуації у 2011 році. Протилежне показали методики Спрінгейта та Таффлера – стійке фінансове становище. Це досягнуто, головним чином, за рахунок підвищення рентабельності залученого капіталу.

ПАТ «Одесавинпром» віддає перевагу використанню залучених коштів, при цьому досить ефективно здійснює управління ними. Підвищується та-

кож рентабельність власного капіталу, рентабельність продаж, забезпеченість зобов'язань грошовим потоком, швидкість приросту інвестицій та частка позаоборотних активів, знижується частка довгострокових зобов'язань в активах при незначному зниженні оборотності активів та капіталізація прибутку. Підприємство підвищує ефективність виробничої діяльності, ефективність управління як власним, так і залученим капіталом.

Діяльність підприємства є показовою для інших підприємств галузі.

Діагностика банкрутства ПрАТ «ОЗШВ»

Модель	2010		2011	
	Значення	Визначений стан	Значення	Визначений стан
Модель Бівера	0,045	банкрот протягом 5 років	0,383	банкрот протягом 5 років
	0,000	банкрот протягом 1 року	0,000	банкрот протягом 1 року
	0,701	банкрот протягом 1 року	0,088	фінансово стійке
	-0,003	банкрот протягом 1 року	0,630	фінансово стійке
	0,989	фінансово стійке	8,171	фінансово стійке
Модель Ліса	0,015	висока вірогідність банкрутства	0,022	висока вірогідність банкрутства
Модель Фулмера	-3,333	стан платоспроможності	2,958	стан неплатоспроможності
Модель Спрінгейта	1,014	фінансово стійке	1,027	фінансово стійке
Дискримінантна модель	0,306	Загроза банкрутства	1,584	порушено фінансову рівновагу
Рейтингове число	0,150	незадовільний стан	2,629	задовільний стан
R-модель	0,304	35-50% банкрутства	0,312	35-50% банкрутства
Модель Альтмана	1,125	80-100% банкрутства	6,972	стабільна діяльність
Модель Таффлера	0,375	хороша довгострокова перспектива	1,193	хороша довгострокова перспектива

Джерело: розраховано автором

Досить суперечливі результати були отримані при діагностиці банкрутства ПрАТ «ОЗШВ». Більшість моделей оцінки банкрутства показали, що підприємство є фінансово стійким у 2011 р. і йому не загрожує банкрутство. Це підтверджується такими фактами: майже у 10 разів збільшилося співвідношення власного та залученого капіталу, власний капітал зріс у 4 рази, залучений капітал скоротився у 7 разів. Однак така трансформація структури капіталу не призвела до підвищення показників ділової активності та ефективності діяльності. Підприємство має величезні збитки, прибуток не отримується протягом досліджуваного періоду. Отже, підприємство знаходиться у загрозовому становищі. ПрАТ «ОЗШВ» здійснює неефективну політику використання власного капіталу.

Результати більшості моделей не відображають адекватно реальне становище на ПрАТ «ОЗШВ». Пропозиціями для підприємства є негайне проведення санаційних заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробничої діяльності та ділової активності підприємства.

Висновки. Дослідження методів та моделей діагностики та прогнозування банкрутства підприємств показали:

1) В більшості моделей не використовуються показники ділової активності та ефективності

діяльності підприємства, а основну увагу приділено показникам фінансової стійкості. Це призводить до неможливості адекватного прогнозування фінансового стану;

2) Коефіцієнти вагомості (значущості) в моделях не враховують ні національну приналежність підприємств, ні галузеву специфіку;

3) Граничні значення показників мають враховувати галузеві особливості підприємств;

4) Значна увага в моделях (значення вагових коефіцієнтів) приділяється показникам використання власного капіталу, тоді як існує позитивна світова практика ефективного управління залученим капіталом, що не враховується в більшості моделей тощо.

Таким чином, аналіз отриманих результатів дозволяє стверджувати, що найбільш достовірні результати про фінансовий стан підприємств та загрозу банкрутства із досліджуваних моделей надає модель Фулмера. На перших етапах становлення інституту банкрутства можливе використання саме цього підходу. В подальшому слід звернути увагу на розробку методик (моделей), які враховують національні особливості ведення бізнесу, специфіку галузей національного господарства тощо.

Література

1. Берест М. М. Статистичний аналіз процесів банкрутства в Україні / М. М. Берест // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 6. – С. 89-92.
2. Асаул А. Н. Теория и практика принятия решений по выходу организаций из кризиса / А. Н. Асаул, И. П. Князь, Ю. В. Коротаева [под ред. проф. А. Н. Асаула]. – СПб : АНО «ИПЭВ», 2007. – 224 с.

3. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : наказ / [прийнято Мінекономіки від 26.10.2010 № 1361]. - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>

УДК 658.012.32.001.76:664

МАНЗІЙ О.П., викладач

Уманський національний університет садівництва

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

Розглянуто ключові аспекти забезпечення конкурентоспроможності харчового підприємства. Сформульовано найбільш важливі параметри забезпечення конкурентоспроможності підприємства харчової промисловості та розкрито сутність проблем у цій сфері в сучасних умовах господарювання. Визначено основні передумови забезпечення конкурентоспроможності сучасного харчового підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, підприємства харчової промисловості, інноваційний розвиток, менеджмент якості

The key aspects of ensuring competitiveness of a food industry enterprise are considered. The most important parameters of ensuring competitiveness of the enterprise of food industry are formulated, and the essence of problems in this field in modern conditions of managing is shown. The main preconditions of ensuring competitiveness of a modern food industry enterprise are determined.

Keywords: competitiveness, the food industry, innovative development, quality management

Вступ. Особливе місце в діяльності підприємств агропродовольчої сфери належить визначенню конкурентоспроможності підприємства. Особливою гостротою проблема забезпечення конкурентоспроможності набуває для підприємств харчової промисловості. Через високі вимоги до якості продукції цієї галузі, неякісний менеджмент, низьку активність й ефективність інноваційної діяльності, недосконалість бізнес-процесів та інші причини велика кількість харчових підприємств виявились не готовими до адекватної активної поведінки на ринку. Оскільки на даний момент досить вагомою є конкурентна боротьба на світових та внутрішніх ринках, кожне підприємство-товаровиробник намагається спрямувати свої зусилля на захоплення якомога більшої частки ринку та залучити більшу кількість потенційних споживачів. У сучасній конкурентній боротьбі, за всієї її гостроти та динамізму виграє той, хто аналізує та змагається за свої конкурентні позиції. Процес забезпечення конкурентоспроможності є невід'ємним етапом стратегічного управління підприємством та пов'язаний з вирішенням проблеми найшвидшого досягнення запланованих результатів в умовах мінливого внутрішнього середовища і ситуації на ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми конкурентоздатності продукції вітчизняних аграрних та харчових підприємств знаходяться в центрі уваги відомих вчених. Вирішенню актуальної наукової проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності аграрної продукції на зовнішніх ринках та діагностиці її проблем присвячені наукові праці Лупенка Ю.О., Маліка М.Й., Гришовой І.Ю., Кужеля В.В., Крюкової І.О., Шабатури Т.С., Саблука П.Т., Непочатенко О.О., Худолій Л.М., Чупіса А.В., Борисової В.А. та інших [1-11]. Разом з тим, складність та багатоаспектність орес-

леної проблеми вимагає подальших наукових досліджень в контексті менеджменту якості та фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрної економіки та основних її пріоритетних галузей.

Мета дослідження: узагальнити проблеми конкурентоздатності продукції вітчизняних підприємств агропродовольчої сфери в аспекті виходу продукції агропродовольчої сфери України на зарубіжні ринки.

Виклад основного матеріалу. Харчова промисловість є однією із пріоритетних галузей аграрної економіки. Її розвиток визначається перш за все становищем у сільському господарстві, економікою держави, інтегрованістю із аграрними товаровиробниками, а також політичною, екологічною, фінансовою, інноваційною та іншими складовими. Актуальність проблем продовольчої безпеки країни та якості продукції аграрної та харчової сфер виробництва підкреслюється в умовах геополітичної ситуації.

Україна починає поступово переорієнтувати свій експорт сільгосппродукції з ринків СНД на інші, зокрема - європейські. Якщо в цілому експорт країни виглядав приблизно так: СНД - 21%, ЄС - 27%, Азія - 34%, Африка - 34%, то за два місяці поточного року структура експорту змінилася: до країн ЄС - зросла до 39,1%, а СНД - зменшилася до 16,1%. І це тільки початок - з 15 травня 2014 року Європа відкриє свій ринок для українських товарів. Однак тут є ряд питань, які потребують нагального вирішення.

За 6 місяців реальні можливості зростання експорту України до європейських країн - це 46%. У вартісному вираженні - це 717 млн. дол. в рамках так званих безмитних квот, і до 1,5 млрд. дол. в рамках тих квот, де мита не обнуляються, але істотно знижуються. У цій групі особливі надії покладені на